

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Παραδειγματικό σενάριο στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών

Μαύρα καράβια, Λευκά πανιά:

Ταξιδεύοντας στις ομηρικές θάλασσες

Διαθεματικό σενάριο διδασκαλίας με αφετηρία τα ομηρικά έπη

να στήσεις μόνο το κατάρτι, να ανοίξεις τα λευκά πανιά,
και φτάνει; το πλοίο θα αρμενίσει με του βοριά το φύσημα
Ομήρου Οδύσσεια

«Ο άνθρωπος έμαθε να χρησιμοποιεί ένα κουπί και ένα πανί προτού καβαλήσει τη
ράχη ενός ζώου και κατασκευάσει μια σέλα»

Thor Heyerdahl

(πρωτοπόρος της ναυτικής πειραματικής αρχαιολογίας).

(Τζάλας 2006)

ΚΟΣΜΑΣ ΤΟΥΛΟΥΜΗΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Υπουργείο Παιδείας,
Δια Βίου Μάθησης & Θρησκευμάτων

MIS: 296579 – Π.3.1.4: Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
Α' Γυμνασίου «Μαύρα καράβια, Λευκά πανιά: Ταξιδεύοντας στις ομηρικές
θάλασσες»

Σελίδα 2 από 27

Περιεχόμενα

Ταυτότητα.....	4
Σύντομη περιγραφή του σεναρίου	5
Εισαγωγή	6
Σκεπτικό και Στόχοι.....	7
Λεπτομερής παρουσίαση της πρότασης.....	8
Αξιολόγηση.....	12
Φύλλα εργασίας (βλ. Παράρτημα):.....	12
Άλλες εκδοχές – Επέκταση του σεναρίου:.....	12
Κριτική του σεναρίου:.....	13
Βιβλιογραφία:	13
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	15

Ταυτότητα

- **Τίτλος:** «Μαύρα καράβια, Λευκά Πανιά: Ταξιδεύοντας στις ομηρικές θάλασσες»
- **Δημιουργός:** Κοσμάς Τουλούμης
- **Διδακτικό Αντικείμενο:** Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία
- **Προτεινόμενη τάξη:** Α Γυμνασίου, αλλά με κατάλληλες προσαρμογές μπορεί να εφαρμοστεί και στις υπόλοιπες τάξεις του Γυμνασίου
- **Χρονολογία:** Δεκέμβριος 2011
- **Διδακτικό αντικείμενο / Διδακτική ενότητα / Θεματική** Ομηρικά Έπη. Αναδεικνύονται διαθεματικές έννοιες όπως Πολιτισμός, Άτομο – Κοινωνία, Άνθρωπος – Κόσμος μέσα από τα θαλασσινά ταξίδια και γενικότερα η σχέση του ανθρώπου με τη θάλασσα στην ομηρική εποχή, στην αρχαιότητα, αλλά και σήμερα
- **Διαθεματικό**
- **Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα:** Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα και Γραμματεία, Τεχνολογία, Γεωγραφία, Οικιακή Οικονομία, Πληροφορική, Ξένη Γλώσσα
- **Χρονική διάρκεια:** 5-7 διδακτικές ώρες
- **Χώρος:** Φυσικός χώρος: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης προαιρετικά
- **Προϋποθέσεις υλοποίησης:** Οι μαθητές πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την ομαδική διδασκαλία και να έχουν βασικές δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ (διερεύνηση στο διαδίκτυο, κειμενογράφος, λογισμικό παρουσίασης, πλοήγηση σε λογισμικό)

Σύντομη περιγραφή του σεναρίου

Με αφετηρία τα ναυτικά ταξίδια που κυριαρχούν στα ομηρικά έπη, αλλά και σε άλλα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, οι μαθητές/τριες καλούνται να ανακαλύψουν και να διερευνήσουν θαλασσινές περιπέτειες στην αρχαία Ελλάδα. Οι «μέλαινες νήες» με τα λευκά ιστία θα βοηθήσουν στην πλοήγηση στο διαδίκτυο και στις ιστοεξερευνήσεις. Οι ομάδες των μαθητών οδηγούνται στην προσέγγιση της ναυπηγικής και της ναυσιπλοΐας από τα παλαιολιθικά μέχρι τα γεωμετρικά χρόνια μέσα από ποικίλες οπτικές γωνίες: του γερο – καπετάνιου, του νέου πληρώματος, του εξερευνητή, του εμπόρου, του ναυπηγού, ενώ συλλέγουν και το ανάλογο αρχαίο λεξιλόγιο

Αφού ολοκληρωθούν οι αρχικές αποστολές οι μαθητές ξανασυναντιούνται σε νέες ομάδες οι οποίες αποτελούνται από ένα μέλος από τις προηγούμενες και προετοιμάζουν τον τελικό τους στόχο: το μεγάλο ταξίδι στο ομηρικό Αιγαίο πέλαγος. Επιλέγουν αφετηρία, προορισμό και λόγο ταξιδιού και το σχεδιάζουν σε μια προσομοίωση που περιλαμβάνει, τόπους, θάλασσες, λαούς και πολιτισμούς. Η προσομοίωση αυτή μπορεί να αξιοποιεί ψηφιακά εργαλεία όπως το Coogle Earth για τη δημιουργία ψηφιακών χαρτών, π.χ. με την εφαρμογή Click2Map, ή να πραγματοποιηθεί με τις δυνατότητες του λογισμικού παρουσίασης MSPowerPoint. Μπορεί, επίσης, να δημιουργηθεί μια πολυμεσική εφαρμογή, π.χ. ένα βίντεο σε Movie Maker ή κάτι παρόμοιο.

Το τελικό προϊόν της εργασίας των μαθητών/τριών μπορεί να είναι το αποτέλεσμα κάθε ομάδας ή ένα συνολικό πόνημα το οποίο μπορεί να συζητηθεί στην ολομέλεια της τάξης με χρήση του διαδραστικού πίνακα, όπου υπάρχει, για ανατροφοδότηση, σχόλια, επισημάνσεις, τροποποιήσεις, προσαρμογές και τελική σύνταξη ενός νέου ψηφιακού πόρου με βάση το έργο κάθε ομάδας.

Εισαγωγή

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Από τα παλαιολιθικά και νεολιθικά μονόξυλα και τις «παπυρέλλες» μέχρι τα μυκηναϊκά ιστιοφόρα και τα πλοία που απεικονίζονται στις πρώτες αφηγηματικές σκηνές της τέχνης της γεωμετρικής εποχής τα θαλασσινά ταξίδια, στενά συνυφασμένα με τη γεωγραφική μοίρα του κατοίκου της αρχαίας Ελλάδας, βοηθούν στην επιβίωσή του, αλλά και διευρύνουν τους ορίζοντες και το πνεύμα του, τον θέλγουν, αλλά και τον τρομοκρατούν (Guest – Παπαμανώλη 1982, Braudel 1990, Το Ταξίδι 2003, Casson 2003, Καμαρινού & Μπάϊκα 2005, Τζάλας 2006).

Ο άνθρωπος, τότε ως βασιλιάς και βασιλόπουλο και τότε ως απλός ναύτης, ανώνυμος «σύντροφος» κάποιου σπουδαίου ταξιδιώτη, άλλοτε ως εξερευνητής και έμπορος και άλλοτε ως απλός τυχοδιώκτης, ταξιδεύει «σχίζοντας τη θολή γραμμή των οριζόντων». Ο ομηρικός κόσμος αποτελώντας ένα πολύπλοκο πολιτισμικό φαινόμενο με αναφορές στην κοινωνία, τη θρησκεία, την οικονομία και όλες γενικά τις εκφάνσεις του ανθρώπινου βίου είναι στενά δεμένος με τη θάλασσα. Προσφέρει έτσι το πλαίσιο για όλες αυτές τις δραστηριότητες. Σε αυτές τις εμπειρίες θα στεριώσουν, αργότερα και θα αναπτυχθούν οι δρόμοι των ελληνικών αποικισμών στην Ανατολική και τη Δυτική Μεσόγειο.

Η θάλασσα πρωταγωνιστεί στα βιώματα των μαθητών και μαθητριών. Κάποιοι και κάποιες έχουν πραγματοποιήσει, σίγουρα, και θαλασσινά ταξίδια. Στηριγμένοι σε αυτήν τη βιωμένη τους εμπειρία, καθώς και στις ιστοεξερευνήσεις τους καλούνται να αποφασίσουν, να σχεδιάσουν και να πραγματοποιήσουν ένα ψηφιακό ταξίδι στις ομηρικές θάλασσες, επιλέγοντας τους ρόλους τους. Ανακαλούν και εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, συνεργάζονται μέσα από διαφορετικούς ρόλους, όπως συνέβαινε και συμβαίνει και στην πραγματικότητα σ' ένα καράβι, και αποφασίζουν τους πλόες τους, υπολογίζουν προβλήματα και δυσκολίες, συνδέουν το σήμερα με το χθες και ξεκινούν.

Πρόκειται για μια διαθεματική πρόταση διδασκαλίας η οποία βασίζεται στη διδασκαλία σε ομάδες και υλοποιείται με εφαρμογή της λογικής του Σχεδίου (Design), όπως αυτό εννοείται από την προσέγγιση των πολυγραμματισμών και της πολυτροπικότητας στην επικοινωνία (Cope & Kalantzis 2000, Kalantzis & Cope 2008, Kress & van Leeuwen 2001). Ο ρόλος του καθηγητή κατά τη διαδικασία του Σχεδίου είναι υποβοηθητικός και εμπνευστικός στο πλαίσιο της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης (Vygotsky 1978). Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες, επιτελούν διαφορετικούς ρόλους, διερευνούν και ανακαλύπτουν τη γνώση σε ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, ενώ διαμορφώνουν ένα τελικό προϊόν που συνιστά έναν νέο ψηφιακό πόρο που αναρτάται στο διαδίκτυο. Κινούμαστε περισσότερο στο χώρο της *άορατης παιδαγωγικής* πρακτικής (= έμφαση στην πρωτοβουλία των μαθητών, στο διαφορετικό ρόλο των διδασκόντων) παρά της *ορατής παιδαγωγικής* πρακτικής (=έμφαση στη μετάδοση της γνώσης) (βλ. Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012, 15-16). Οι μαθητές/μαθήτριες χρησιμοποιούν υπάρχουσες πηγές και γνώσεις για να προχωρήσουν στις δικές τους αποφάσεις. Εκπονείται στο σχολικό εργαστήριο.

Η διαθεματικότητα συνίσταται στη διερεύνηση του θαλασσινού ταξιδιού, ενός θέματος που συνδέεται τόσο με την ελληνική ιστορία, όσο και με τη σύγχρονη πραγματικότητα. Οι μαθητές και οι μαθήτριες προσεγγίζουν το ζήτημα βιωματικά μέσα από την προσωπική αναζήτηση των δεδομένων εκείνων που θα τους βοηθήσουν ώστε να πάρουν τις κατάλληλες αποφάσεις ώστε να οργανώσουν ένα δικό τους θαλασσινό ταξίδι επιλέγοντας την προσήκουσα διαδρομή και τα καταλληλότερα πλοία .

Σκεπτικό και Στόχοι

- Γνώσεις για τον κόσμο, στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις

Οι μαθητές και οι μαθήτριες

- ✓ να γνωρίσουν πώς και γιατί γίνονταν τα θαλασσινά ταξίδια από τα παλαιολιθικά μέχρι τα γεωμετρικά χρόνια και να τα συγκρίνουν με τα σημερινά

- ✓ να περιηγηθούν στις θάλασσες της ομηρικής αρχαιότητας συλλέγοντας πληροφορίες για γεωγραφικές περιοχές, πολιτισμούς και λαούς .
- ✓ να συγκρίνουν μεταξύ τους παλαιότερους και νεότερους τρόπους ζωής που αφορούν στην ενασχόληση με τη θάλασσα

- Γνώσεις για τη γλώσσα

Οι μαθητές και οι μαθήτριες

- ✓ να αξιοποιήσουν την αρχαία ελληνική γραμματεία ως πηγή για το παρελθόν
- ✓ να γνωρίσουν τον πολυποίκιλο κόσμο του έπους, τις πληροφορίες και τα μηνύματα που μεταφέρονται σ' αυτό

- Γραμματισμοί

Οι μαθητές και οι μαθήτριες

- ✓ να αξιολογήσουν, να κρίνουν και να πάρουν αποφάσεις σχεδιάζοντας ένα εικονικό θαλασσινό ταξίδι .
- ✓ να ενσωματώσουν εργαλεία των ΤΠΕ στο Σχεδιασμό τους και να εξοικειωθούν με τη χρήση και τη σημασία του νέου περιβάλλοντος γνώσης τόσο για την κατανόηση του κόσμου, όσο και για την έκφραση των ατομικών τους, κοινωνικών ταυτοτήτων.

Λεπτομερής παρουσίαση της πρότασης

Αφετηρία

Ο σκοπός είναι να συσχετιστούν τα αρχαία κείμενα με γνώσεις για τον αρχαίο και το σύγχρονο κόσμο, καθώς και η βιωματική προσέγγιση, έστω και μέσα από ψηφιακά «υποκατάστατα» (surrogates) (Τουλούμης 2011, 518) της αρχαίας ελληνικής γραμματείας αξιοποιώντας το νέο, αλλά και τον κριτικό γραμματισμό που προσφέρουν οι ΤΠΕ

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Οι αναφορές στα θαλασσινά ταξίδια είναι πολλές και στην Ομήρου Οδύσσεια της Α΄ Γυμνασίου, στην Ομήρου Ιλιάδα της Β΄ Γυμνασίου, στις Ηροδότου Ιστορίες της Β΄ Γυμνασίου, και στην Ευριπίδου Ελένη της Γ΄ Γυμνασίου.

Συνδέεται πιο συγκεκριμένα με τους στόχους του ΔΕΠΠΣ για τη διδασκαλία των ομηρικών επών στην Α΄ και Β΄ Γυμνασίου σχετικά με το ότι οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν τον πολιτισμό της Οδύσσειας «κόσμος»: αξίες, στάσεις, δράση, ήθη και έθιμα, κοινωνική και πολιτική οργάνωση, θεσμοί, υλικός πολιτισμός κ.ά,

μέσα από δραστηριότητες όπως

Συγκεντρώνουν από το ομηρικό κείμενο στοιχεία για ήθη και έθιμα και τα συνδέουν με αντίστοιχα της εποχής μας (Λογοτεχνία, Θρησκευτικά, Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Γλώσσα, Ιστορία, Αισθητική Αγωγή). Συζητούν το θέμα «Κοινωνική και πολιτική οργάνωση του ομηρικού κόσμου (Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, Λογοτεχνία, Ιστορία). Συζητούν το θέμα «ο υλικός πολιτισμός του ομηρικού κόσμου» και τα συγκρίνουν με αντίστοιχα σημερινά (Λογοτεχνία, Τεχνολογία, Αισθητική Αγωγή, Οικιακή Οικονομία). (ΦΕΚ 303/13-03-03, τ. Β΄, σ. 3816)

Αξιοποίηση των ΤΠΕ:

- ✓ Εξυπηρετείται η ανάπτυξη υψηλού επιπέδου γνωστικών δεξιοτήτων όπως η επίλυση προβλήματος, η αντιμετώπιση του θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, η επικοινωνία και η συνεργασία, καθώς και η και η μαθητική δημιουργία σ' ένα περιβάλλον κριτικής μάθησης
- ✓ Αξιοποίηση διαδικτυακών πηγών και άλλων ψηφιακών πόρων, καθώς και εξοικείωση με τους νέους ψηφιακούς γραμματισμούς που προωθούνται στο πλαίσιο του Web 2.0.
- ✓ Χρησιμοποιούνται οι παρακάτω τεχνολογίες
 - Λογισμικό παρουσίασης
 - Κειμενογράφος
 - Ιστολόγιο ή ιστολόγια

Διαδίκτυο

Google Earth

Click2Map

Movie Maker

Λογισμικό «Ομηρικά Έπη»

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις:

Στο ιστολόγιο του μαθήματος αξιοποιώντας α) ένα βίντεο για τα αρχαία ναυάγια και την ενάλια αρχαιολογία που βρίσκεται στην ιστοσελίδα του Μουσείου Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης του Πανεπιστημίου Αθηνών στη διεύθυνση <http://emuseums.cc.uoa.gr/~emusweb/archeology/images/stories/arch-scuba.html> και β) κατά περίπτωση και επιλογή του διδάσκοντα τις [παραπομπές](#) που βρίσκονται στην αρχή του παρόντος σεναρίου τίθεται το παρακάτω προς επίλυση πρόβλημα:

Από πότε ξεκίνησαν τα θαλασσινά ταξίδια στην αρχαιότητα; Πώς και κάτω από ποιες προϋποθέσεις γινόταν ένα θαλασσινό ταξίδι στον ομηρικό κόσμο; Πώς ήταν οι θαλασσινοί κόσμοι στην ομηρική εποχή; Οργανώνοντας ένα ταξίδι στις ομηρικές θάλασσες θα αντιμετωπίσετε και θα προσπαθήσετε να λύσετε τα παραπάνω προβλήματα.

1^η φάση

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, ύστερα από την ανακοίνωση της αποστολής κάθε ομάδας. Κάθε ομάδα έχει ένα συγκεκριμένο έργο σε σχέση με την αποστολή της. Διαμορφώνονται, έτσι οι εξής ομάδες:

1^η Ομάδα: Οι θαλασσόλυκοι

Αποστολή τους να καταθέσουν την εμπειρία τους από προηγούμενα της ομηρικής εποχής θαλασσινά ταξίδια. Ξεκινούν από την παλαιολιθική εποχή και διερευνούν τα δεδομένα μέχρι τα μινωικά χρόνια.

2^η Ομάδα: Οι ναυτικοί

Αποστολή τους να διερευνήσουν τα ταξίδια των μυκηναϊκών (16^{ος} – 12^{ος} αι. π.Χ) και των γεωμετρικών χρόνων (11^{ος} – 8^{ος} αι. π.Χ.), των εποχών δηλαδή στις οποίες, αντίστοιχα, θεωρείται ότι αναφέρονται και συγγράφηκαν τα ομηρικά έπη.

3^η Ομάδα: Οι εξερευνητές

Μελετούν τις περιοχές του που ήταν πάνω στους δρόμους των θαλασσινών ταξιδιών και παρέχουν γεωγραφικές πληροφορίες, καθώς και πληροφορίες για τους ανθρώπους που τις κατοικούν

4η Ομάδα: Οι έμποροι

Αποφασίζουν τι θα πάρουν μαζί τους σ' ένα υποτιθέμενο επικείμενο εμπορικό ταξίδι και με τι θα το ανταλλάξουν στις περιοχές που θα πάνε

5^η Ομάδα: Οι ναυπηγοί

Προτείνουν τον τύπο του караβιού που θα χρησιμοποιηθεί και δίνουν πληροφορίες για την κατασκευή του, ενώ βρίσκουν εικόνες ή ταινίες πλοίων που βοηθούν τους υπόλοιπους να αποφασίσουν.

Τα αποτελέσματα κάθε ομάδας μπορεί να αναρτηθούν στο ιστολόγιο του μαθήματος.

2^η φάση

Συγκροτούνται οι ομάδες με κοινό θέμα την προετοιμασία ενός θαλασσινού ταξιδιού στις ομηρικές θάλασσες.

Ομάδες κοινού θέματος: «Σκίζοντας τη θολή γραμμή των ομηρικών οριζόντων»

Οι μαθητές ξανασυναντώνται στις νέες τους ομάδες οι οποίες αποτελούνται από ένα θαλασσόλυκο, ένα ναυτικό, έναν εξερευνητή, έναν έμπορο και ένα ναυπηγό. Αποστολή τους να οργανώσουν ένα ταξίδι στο Αιγαίο. Επιλέγουν το σκοπό του ταξιδιού, την πορεία του, το μέσο, υπολογίζουν αντιξοότητες και προετοιμάζονται για αναμενόμενες, αλλά και αναπάντεχες συναντήσεις στοιχείων της φύσης, λαών και πολιτισμών.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει τόσο από τους ίδιους τους μαθητές (αυτοαξιολόγηση), όσο και από το διδάσκοντα σε δυο άξονες: α) στον άξονα του τι γνώριζαν, τι χρειάστηκε να μάθουν και στο τι έμαθαν τελικά οι μαθητές σε σχέση πάντοτε με την αρχική στοχοθεσία, β) στον άξονα της διαδικασίας που ακολούθησαν και του προϊόντος που δημιούργησαν τελικά. Μ' αυτό τον τρόπο οι μαθητές γνωρίζουν πώς να μαθαίνουν, αλλά και παράλληλα μπορούν ανά πάσα στιγμή να ανατρέξουν και να αξιολογήσουν την πορεία τους προς τη γνώση (μεταγνωστικές δεξιότητες), αλλά και να αναστοχαστούν για το τελικό προϊόν της γνωστικής διαδικασίας

Φύλλα εργασίας (βλ. [Παράρτημα](#)):

Άλλες εκδοχές – Επέκταση του σεναρίου:

Εξυπακούεται ότι το συγκεκριμένο σενάριο μπορεί να μην πραγματοποιηθεί ολόκληρο, αλλά τμήματά του σύμφωνα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των συγκεκριμένων μαθητών και μαθητριών που θα το εφαρμόσουν κατά την κρίση του διδάσκοντός/ουσάς τους. Μια ενδιαφέρουσα επέκταση θα ήταν, να πραγματοποιηθεί μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας των αποσπασμάτων της Οδύσσειας και να ενσωματωθεί στο έργο των ομάδων η μελέτη όλων των παραδειγμάτων που αναφέρονται στις θαλασσινές περιπέτειες του Οδυσσέα. Θα μπορούσε, επίσης, να συνδυαστεί με κείμενα της Νεοελληνικής αλλά και της Παγκόσμιας Λογοτεχνίας, αλλά και με άλλα αρχαιοελληνικά κείμενα ή με άλλα μυθικά ταξίδια όπως αυτό των Αργοναυτών. Στο σενάριο δεν περιλαμβάνεται, σκοπίμως, η πολεμική αξιοποίηση της ναυτικής επιδεξιότητας από τους αρχαίους Έλληνες, αφού επικεντρώνεται στις ειρηνικές δραστηριότητες του αρχαίου κόσμου.

Μια ενδιαφέρουσα επέκταση για προχωρημένους χρήστες των ΤΠΕ θα μπορούσε να ήταν η δημιουργία ως τελικού προϊόντος στη δεύτερη φάση μιας εφαρμογής ανάλογης με το “Aegean Minoan GIS Mapping” που βρίσκεται στο

Google Earth και μπορεί να κατεβεί από τη διεύθυνση <http://ancientworldonline.blogspot.com/2012/01/archaeological-sites-of-aegean-minoans.html> όπου υπάρχουν και σχετικές οδηγίες.

Κριτική του σεναρίου:

Η κατάλληλη χρήση των εργαλείων ΤΠΕ παίζει σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου. Επειδή απευθύνεται σε μαθητές Α' Γυμνασίου μπορεί να προκύψουν ποικίλα προβλήματα κατανόησης. Ο ρόλος του διδάσκοντα συνεπώς μπορεί να χρειαστεί να γίνει πιο ενεργός προς την κατεύθυνση της παροχής οδηγιών, κατευθύνσεων, αλλά ακόμα και λύσεων όταν συναντώνται ανυπέρβλητα εμπόδια.

Βιβλιογραφία:

- Braudel, F. 1990. *Η Μεσόγειος, ο χώρος και η Ιστορία*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα.
- Casson, L. 2003. *Το Ταξίδι στον Αρχαίο Κόσμο*. Αθήνα. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Cope, B. & Kalantzis, M. (eds) 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge
- Guest – Παπαμανώλη, Α. 1982. «Προϊστορία: Το καράβι φορέας πολιτισμού» *Αρχαιολογία* 3, σς. 10-14.
- Kalantzis, M. & B. Cope 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://neamathisi.com/learning-by-design/> (τελευταία επίσκεψη 28/02/2012)
- Καμαρινού, Δ. & Κ. Μπάικα 2005. Ομηρικά και μυκηναϊκά πλοία, *Αρχαιολογία & Τέχνες* 94, σς. 23-25. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.arxaiologia.gr/site/content.php?artid=2108> (τελευταία επίσκεψη 28/02/2012)
- Κουτσογιάννης, Δ. & Αλεξίου, Μ. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη

διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση *Μελέτη στο πλαίσιο της Δράσης 62 (Π.3.1.3)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.greeklanguage.gr/aboutdigitalschool> (τελευταία επίσκεψη 29/05/2012).

Τζάλας, Χ. 2006. «Πλοία και ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο», *Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου* Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10595>.

Το Ταξίδι 2003. *Το Ταξίδι από τους αρχαίους έως τους νεότερους χρόνους*. Επιστήμη Κοινωνία. Ειδικές μορφωτικές διαλέξεις. Αθήνα. Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.

Τουλούμης, Κ. 2011. «Ο πολυτροπικός κόσμος των αρχαίων πραγμάτων και η χρήση του στην εκπαίδευση της ψηφιακής εποχής» στο Πουρκός, Μ. & Ε. Κατσαρού 2011 (επιμ.) *Βίωμα, μεταφορά και πολυτροπικότητα Εφαρμογές στην επικοινωνία, την εκπαίδευση, τη μάθηση και τη γνώση*. Θεσσαλονίκη. Νησίδες, σσ 510-526.

Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Φύλλα Εργασίας

1^η Ομάδα: Οι «γηραιοί» - θαλασσόλυκοι

Παράσταση πλοίου σε πρωτοκυκλαδικό «τηγανόσχημο» σκεύος

- Η αποστολή σας είναι να βρείτε πληροφορίες για τα θαλασσινά ταξίδια πριν από την ομηρική εποχή.
- Μπορείτε να χωριστείτε και να αναλάβει ο καθένας/ η καθεμία να μεταφέρετε στην ομάδα σας τις ανάλογες εμπειρίες από την παλαιολιθική και τη νεολιθική

εποχή, καθώς και από την πρόιμη εποχή του χαλκού, τα πρωτοκυκλαδικά και τα μινωικά χρόνια.

- Η αναζήτηση στο διαδίκτυο θα είναι πολύτιμος βοηθός σας. Σκεφτείτε ποιες λέξεις – κλειδιά θα χρησιμοποιήσετε σε μηχανές αναζήτησης και πού θα ψάξετε για να συλλέξετε τα δεδομένα σας. Λάβετε υπόψη σας ότι πρέπει να βρείτε και εικόνες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και αγγλικές λέξεις.
- Κάποιες συμβουλές σε περίπτωση που δεν ξέρετε πώς να αρχίσετε:
 - Συμβουλευτείτε το Χρονολόγιο Ελληνικής Ιστορίας και Τέχνης στον κόμβο του Υπουργείου Πολιτισμού <http://odysseus.culture.gr/> εάν έχετε αμφιβολίες για το πότε τοποθετούνται χρονολογικά οι ιστορικές περίοδοι που σας ενδιαφέρουν.
 - Επισκεφτείτε την Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και διαβάστε το κείμενο *Τζάλας Χάρης, «Πλοία και ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο», 2006, Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου* στη διεύθυνση <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10595>
 - Στην Ελληνική Ιστορία στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού <http://www.e-history.gr/> ανακαλύψτε όσα αφορούν στην αποστολή σας.
 - Ελέγξτε σε μια μηχανή αναζήτησης τα αποτελέσματα που προκύπτουν αν τοποθετήσετε ως όρους αναζήτησης συνδυασμούς με τις λέξεις «παλαιολιθική» «νεολιθική», «πρωτοκυκλαδική», «πρωτοελλαδική», «μινωική» «πλοία» ή «καράβια», και «ναυσιπλοΐα». Για να δείτε αυθεντικές εικόνες της εποχής πραγματοποιείστε μια αναζήτηση εικόνων με τους όρους «τοιχογραφίες Σαντορίνης»
- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό όπου θα εκθέσετε τα συμπεράσματά σας. Οι άξονες που θα κινηθείτε μπορεί να είναι τρεις για κάθε χρονολογική (παλαιολιθική,

νεολιθική, πρωτοελλαδική, πρωτοκυκλαδική, μινωική) περίοδο; Α) Γιατί ταξίδευαν οι άνθρωποι στη θάλασσα; Β) πού πήγαιναν; Γ) ποια μορφή είχαν τα πλοία τους, Δ) ποιους κινδύνους μπορεί να αντιμετωπίζαν; Αναρτήστε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος. Συνοδέψτε την με μια παράγραφο όπου θα συνοψίζετε τα συμπεράσματά σας.

2^η Ομάδα: Οι ναυτικοί

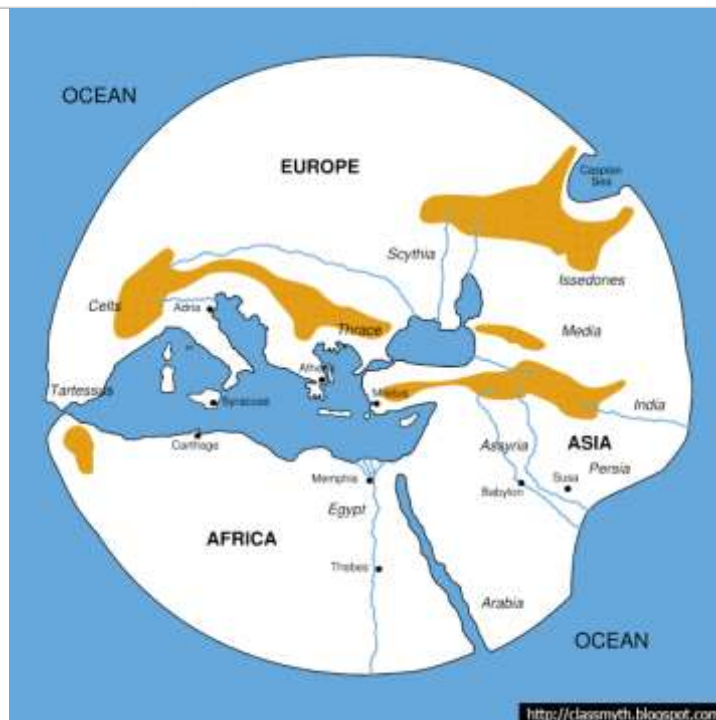
- Η αποστολή σας είναι να βρείτε πληροφορίες για τα ταξίδια της ομηρικής εποχής (μυκηναϊκά και γεωμετρικά χρόνια)
- Μπορείτε να αναλάβει ο καθένας/ η καθεμία να μεταφέρετε στην ομάδα σας πληροφορίες, άλλος για τα μυκηναϊκά και άλλος για τα γεωμετρικά χρόνια

- Η αναζήτηση στο διαδίκτυο θα είναι πολύτιμος βοηθός σας. Σκεφτείτε ποιες λέξεις – κλειδιά θα χρησιμοποιήσετε σε μηχανές αναζήτησης και πού θα ψάξετε για να συλλέξετε τα δεδομένα σας. Λάβετε υπόψη σας ότι πρέπει να βρείτε και εικόνες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και αγγλικές λέξεις
- Κάποιες συμβουλές σε περίπτωση που δεν ξέρετε πώς να αρχίσετε
 - Συμβουλευτείτε το Χρονολόγιο Ελληνικής Ιστορίας και Τέχνης στον κόμβο του Υπουργείου Πολιτισμού <http://odysseus.culture.gr/> εάν έχετε αμφιβολίες για το πότε τοποθετούνται χρονολογικά οι ιστορικές περίοδοι που σας ενδιαφέρουν.
 - Επισκεφτείτε την Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και διαβάστε το κείμενο *Τζάλας Χάρης, «Πλοία και ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο», 2006, Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου*
URL: <<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10595>>
 - Στην Ελληνική Ιστορία στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού <http://www.e-history.gr/> ανακαλύψτε όσα αφορούν στην αποστολή σας
- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό όπου θα εκθέσετε τα συμπεράσματά σας. Οι άξονες που θα κινηθείτε μπορεί να είναι τρεις για κάθε χρονολογική (παλαιολιθική, νεολιθική, πρωτοελλαδική, πρωτοκυκλαδική, μινωική) περίοδο; Α) Γιατί ταξίδευαν οι άνθρωποι στη θάλασσα; Β) πού πήγαιναν; Γ) ποια μορφή είχαν τα πλοία τους, Δ) ποιους κινδύνους μπορεί να αντιμετώπιζαν; Αναρτήστε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος. Συνοδέψτε την με μια παράγραφο όπου θα συνοψίζετε τα συμπεράσματά σας.

3^η Ομάδα Οι εξερευνητές

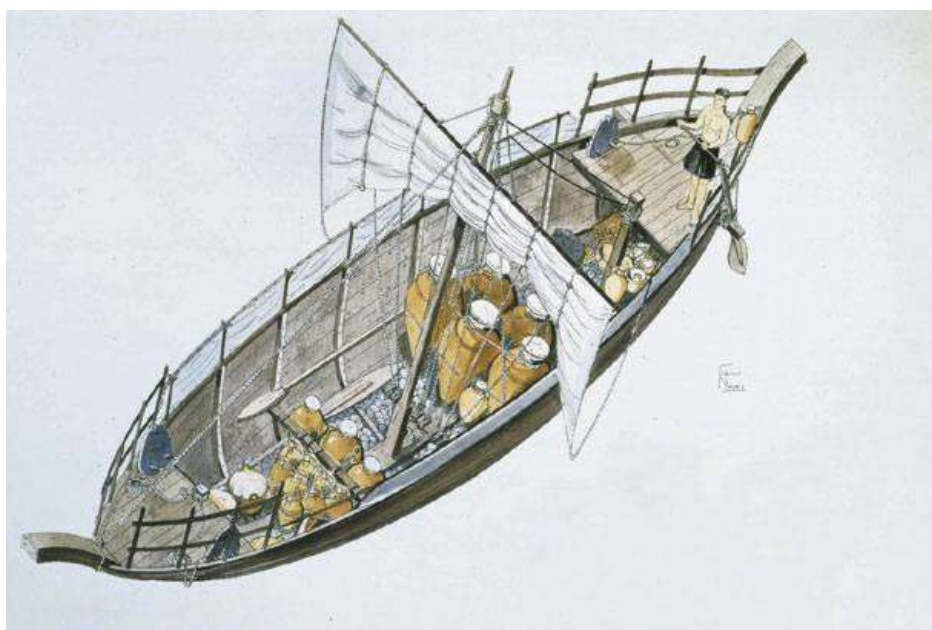
Χάρτης που απεικονίζει την αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων για τον κόσμο

- Η αποστολή σας είναι να συλλέξετε πληροφορίες για τους θαλασσινούς κόσμους της ομηρικής εποχής στην Ανατολική και Δυτική Μεσόγειο
- Μπορεί το κάθε μέλος της ομάδας σας να αναλάβει να παρουσιάσει διαφορετικές περιοχές του τότε γνωστού κόσμου (π.χ. Κυκλάδες, Ανατολικό Αιγαίο και Μικρά Ασία, Κρήτη, Ιόνιο, Σικελία και Ιταλία)
- Η αναζήτηση στο διαδίκτυο θα είναι πολύτιμος βοηθός σας. Σκεφτείτε ποιες λέξεις – κλειδιά θα χρησιμοποιήσετε σε μηχανές αναζήτησης και πού θα ψάξετε για να συλλέξετε τα δεδομένα σας. Λάβετε υπόψη σας ότι πρέπει να βρείτε και εικόνες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και αγγλικές λέξεις
- Κάποιες συμβουλές σε περίπτωση που δεν ξέρετε πώς να αρχίσετε
 - Ψάξτε σε μηχανές αναζήτησης χάρτες της ομηρικής εποχής και του ομηρικού κόσμου. Με τον αγγλικό όρο *homeric map* θα βρείτε περισσότερους
 - Χρησιμοποιείστε το επίθετο «ομηρικός, ή, ό» ή «μυκηναϊκός, ή, ό» στις αναζητήσεις των τόπων σας

- Στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη» βρείτε τις ενότητες «Το ταξίδι του Οδυσσέα» και «Πρόσθετο Υλικό» περιηγηθείτε σ' αυτές και αντλείστε τις πληροφορίες που σας ενδιαφέρουν.
 - Διαβάστε το άρθρο στη διεύθυνση <http://www.arxaiologia.gr/site/content.php?artid=327>
- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό όπου θα εκθέτετε τα συμπεράσματά σας. Η παρουσίασή σας μπορεί να κινείται στους άξονες α) πώς ήταν οι περιοχές που αναζητήσατε στα ομηρικά χρόνια (πόλεις, κάτοικοι κλ.π.); β) γιατί θα πήγαινε κανείς σ' αυτές τις περιοχές; Αναρτήστε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος. Συνοδέψτε την με μια παράγραφο όπου θα συνοψίζετε τα συμπεράσματά σας.

4^η Ομάδα: Οι έμποροι

Απεικόνιση ναύγιου εμπορικού μυκηναϊκού πλοίου στη νησίδα Μόδι ή Λιονάρι στον Αργοσαρωνικό κόλπο¹.

- Η αποστολή σας είναι να συλλέξετε πληροφορίες για το εμπόριο στα ομηρικά χρόνια.
- Βρείτε ποια αντικείμενα και είδη θα μπορούσαν να είναι εμπορεύσιμα κατά την ομηρική εποχή.
- Η αναζήτηση στο διαδίκτυο θα είναι πολύτιμος βοηθός σας. Σκεφτείτε ποιες λέξεις – κλειδιά θα χρησιμοποιήσετε σε μηχανές αναζήτησης και πού θα ψάξετε για να συλλέξετε τα δεδομένα σας. Λάβετε υπόψη σας ότι πρέπει να βρείτε και εικόνες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και αγγλικές λέξεις
- Κάποιες συμβουλές σε περίπτωση που δεν ξέρετε πώς να αρχίσετε

¹ Προέλευση εικόνας: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=288725>

- Επισκεφτείτε την Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και διαβάστε το κείμενο *Τζάλας Χάρης, «Πλοία και ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο», 2006, Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου*
URL: <<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10595>>
 - Στην Ελληνική Ιστορία στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού <http://www.e-history.gr/> ανακαλύψτε όσα αφορούν στην αποστολή σας.
 - Για τα σκεύη που χρησιμοποιούσαν οι έμποροι βλ. στην ιστοσελίδα του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης <http://www.cycladic.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=resource&cresrc=964&cnode=46&clang=0>
 - Συμβουλευτείτε, επίσης, με τη βοήθεια του καθηγητή σας των Αγγλικών την ιστοσελίδα http://projectsx.dartmouth.edu/history/bronze_age/lessons/les/2_2.html
 - Ψάξτε περιπτώσεις ή εικόνες ναυαγίων εμπορικών πλοίων της εποχής. π.χ. στη Βικιπαίδεια αναζητήστε το ναυάγιο του Ουλουμπουρούν, ή άλλα ναυάγια στην ιστοσελίδα <http://www.koutouzis.gr/navagia+arxaia.htm> ή <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=122910..> Μπορείτε να συμβουλευτείτε επιπλέον το αφιέρωμα της εφημερίδας *Καθημερινή* για τα *Αρχαία Ναυάγια στη Μεσόγειο* (<http://wwk.kathimerini.gr/kath/7days/2000/09/03092000.pdf>)
 - Εικόνες και βίντεο από ναυάγια εμπορικών πλοίων μπορείτε να βρείτε στους αντίστοιχους συνδέσμους και στην ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Ναυτικής Αρχαιολογίας στη διεύθυνση <http://inadiscover.com/>
- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό όπου θα εκθέσετε τα συμπεράσματά σας. Η παρουσίασή σας

μπορεί να κινείται στους άξονες α) ποια μορφή είχε το εμπόριο στα ομηρικά χρόνια β) ποια είδη αντάλλασσαν; γ) από πού αντλούμε πληροφορίες για τις εμπορικές δραστηριότητες; δ) ποιες περιοχές περιλάμβαναν τα εμπορικά δίκτυα του ομηρικού κόσμου; Αναρτήστε την παρουσίασή σας στο ιστολόγιο του μαθήματος. Συνοδέψτε την με μια παράγραφο όπου θα συνοψίζετε τα συμπεράσματά σας.

Ομάδα 5^η Οι ναυπηγοί

- Η αποστολή σας είναι να συλλέξετε πληροφορίες για την κατασκευή και τη ναυπήγηση των ομηρικών πλοίων
- Μπορείτε να αναζητήσετε στοιχεία για τα μυκηναϊκά και τα γεωμετρικά πλοία μοιράζοντας τη δουλειά στο εσωτερικό της ομάδας σας
- Η αναζήτηση στο διαδίκτυο θα είναι πολύτιμος βοηθός σας. Σκεφτείτε ποιες λέξεις – κλειδιά θα χρησιμοποιήσετε σε μηχανές αναζήτησης και πού θα ψάξετε για να συλλέξετε τα δεδομένα σας. Λάβετε υπόψη σας ότι πρέπει να βρείτε και εικόνες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και αγγλικές λέξεις
- Κάποιες συμβουλές σε περίπτωση που δεν ξέρετε πώς να αρχίσετε

- Επισκεφτείτε την Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και διαβάστε το κείμενο
Τζάλας Χάρης, «Πλοία και ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο», 2006, Πολιτιστική Πύλη του Αρχιπελάγους του Αιγαίου
URL: <<http://www.ehw.gr/l.aspx?id=10595>>
 - Στην Ελληνική Ιστορία στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού <http://www.e-history.gr/> ανακαλύψτε όσα αφορούν στην αποστολή σας.
 - Στη διεύθυνση
<http://www.arxaiologia.gr/site/content.php?artid=2108> δείτε ένα σχετικό άρθρο του περιοδικού «Αρχαιολογία και Τέχνες»
 - Στο λογισμικό «Ομηρικά Έπη» βρείτε την ενότητα «Η σχεδία του Οδυσσέα». Θα σας βοηθήσει να αντιληφθείτε τα μέρη ενός πλοίου.
- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό όπου θα εκθέσετε τα συμπεράσματά σας. Μπορείτε να κινηθείτε στους άξονες: α) ποια ήταν τα μέρη ενός ομηρικού πλοίου; β) γιατί ονομάζονται στα έπη μαύρα; γ) τι λάμβαναν υπόψη τους οι ομηρικοί ναυπηγοί όταν τα κατασκεύαζαν;

2^η φάση

Ομάδες με κοινή αποστολή

«Σκίζοντας τη θολή γραμμή των ομηρικών οριζόντων»

- Η αποστολή σας είναι να οργανώσετε ένα ταξίδι στο Αιγαίο.
- Αξιοποιείτε την εμπειρία από τις προηγούμενες ομάδες σας.
- Δείτε τις ιστοσελίδες <http://inadiscover.com/> (Ινστιτούτο Ναυτικής Αρχαιολογίας) και <http://www.underwaterarchaeology.gr/> (Ενάλια Αρχαιολογία). Μπορεί να σας δώσουν ιδέες και να σας βοηθήσουν.
- Επιλέξτε το σκοπό του ταξιδιού, την πορεία του, και το μέσο.
- Μπορείτε να προσομοιώσετε το ταξίδι στο Click2Map <http://www.click2map.com/> και να αξιοποιήσετε το Google Earth.
- Να υπολογίσετε τις αντιξοότητες και να προετοιμαστείτε για αναμενόμενες, αλλά και αναπάντεχες συναντήσεις στοιχείων της φύσης, λαών και πολιτισμών. Θα σας βοηθήσουν τα ταξίδια του Οδυσσέα. Δείτε και το λογισμικό «Ομηρικά έπη». Να λάβετε, επίσης, υπόψη σας την

παρακάτω παρατήρηση ενός μεγάλου Γάλλου ιστορικού, του Φερνάν Μπρωντέλ, σχετικά με τα θαλασσινά ταξίδια στην αρχαιότητα:

*«Για πολύ καιρό η ναυσιπλοΐα παρέμενε συνετή, εκτελείτο από ένα σημείο προς ένα άλλο σημείο κοντινό και ο προορισμός ήταν ορατός από την αρχή. Ήταν μια ναυσιπλοΐα προσκολλημένη στην παραλία, κατεξοχήν καθοδηγητικό νήμα, και αρχικά δεν διακινδύνευαν το ταξίδι παρά μόνον την ημέρα. Πήγαιναν από τη μια παραλία στην επόμενη και όταν έπεφτε το βράδυ τραβούσαν το καράβι πάνω στην άμμο» (F. Braudel, *Η Μεσόγειος, ο χώρος και η Ιστορία*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1990, 55).*

- Συζητήστε όλοι μαζί και δημιουργήστε μια παρουσίαση σε ανάλογο λογισμικό (μπορεί να είναι και με *Movie Maker* ή με όποια άλλη εφαρμογή θέλετε) όπου θα εκθέσετε τα συμπεράσματά σας. Συνοδέψτε την με τον ψηφιακό χάρτη σας και αναρτήστε την στο ιστολόγιο του μαθήματος.